

Рецензии и книжовни вести

Lebensraumfragen europäischer Völker. Band I: Europa. Herausgeg. von prof. D-r. K. N. Dietzel, Prof. D-r O. Schmieder und Prof. D-r N. Schmittener. Verlag von Quelle & Meyer in Leipzig.

Както се съобщава въ предговора на тази — първата книга на това съчинение, германските географи под ръководството на председателя на Германското географско дружество професоръ Oskar Schmieder и неговитѣ помощници взеха почина за издаване нѣколко книги върху жизненото пространство на народитѣ отъ разнитѣ части на свѣта. Тази книга и следващата (Europas koloniale Ergänzungsräume = Европейското допълнително колониално пространство) сж посветени на Европа. Другитѣ, които последователно ще излъзатъ, ще бждатъ: Die geographischen Grundlagen der Neuordnung des Fernen Ostens (Географскитѣ основи на новия редъ въ Далечния изтокъ), Gegenwartsprobleme der Neuen Welt (Днешнитѣ проблеми на Новия Свѣтъ) и Gegenwartsprobleme des Orients (Днешнитѣ проблеми на Изтока).

Мотивитѣ за това начинание на германскитѣ географи, изложени въ предговора на първата книга, сж следнитѣ. Политическиятъ редъ отъ 1919 год. се създаде съ насилие и диктати. Той се смѣтна за траенъ, но скоро между самитѣ победители се явиха недоволници отъ него, които помислиха за създаване на новъ редъ. Това бѣше Япония въ Далечния изтокъ и фашистка Италия. Тѣ изявиха претенции за допълнителни колониални пространства. Засилената въ национално отношение Германия, която почна да кжса листъ по листъ Версайския диктатъ, поиска съответно жизнено пространство за уголѣмения германски народъ. Англия и Франция се противопоставиха. Затова презъ есента на 1939 г. започна днешната война. Оржжието, казва се въ предговора, ще реши новия редъ. Но Германия се стреми за задоволяване на жизненитѣ нужди и на другитѣ народи. Трѣбва да се създаде единъ новъ редъ, основно различаващ се отъ този, който почива на равновесието на силитѣ, поддържанъ начело съ Англия. Основното зло, отъ което страда човѣчеството, се състои въ увеличаващата се несъразмѣрностъ между народитѣ и тѣхнитѣ жизнени пространства. Тази несъразмѣрностъ е преди всичко географски въпросъ. Проучването на последния е задача най-вече на географската наука.

Въ първата книга, която, както изтъкнахме, се занимава съ жизненитѣ пространства на европейскитѣ народи, и която е излъзла отъ печатъ въ края на 1940 год., значи следъ освобождението на Южна

Добруджа и преди започването на войната на Балканския полуостровъ, се намиратъ три статии, които интересуватъ и насъ българитѣ. Тѣ ще бждатъ тукъ предметъ на нашето разглеждане.

Първата отъ тѣхъ е отъ проф. Joachim H. Schultze, Griechischer Lebensraum in Antike und Gegenwart (Гръцкото жизнено пространство въ антично време и днесъ), стр. 561—587 съ 8 фотографски снимки и една карта за разселването на бѣжанцитѣ въ Гърция. По сжщия въпросъ авторътъ е писалъ и въ сп. Petermanns Mitteilungen 1941.

Още въ началото (стр. 561) авторътъ прави погрѣшенъ изводъ, именно, че при всички нещастия за гърцитѣ, тѣ сполучили да се закрепятъ здраво на североегейския брѣгъ, което било естествено явление. А по-сетне на стр. 565 все въ сжщия духъ пише, че следъ древно време гърцитѣ отъ много мѣста трѣбвало да се изселатъ, но по севернитѣ егейски земи — да се закрепятъ. — Ако гърцитѣ сж били принудени да напустнатъ много срѣдиземноморски краища, дори и Мала Азия следъ катастрофата имъ въ 1922 год., гдето имаше 1 милионъ гърци, чудно е, че насилственото изгонване на българитѣ и настаняването на гърцитѣ по северноегейскитѣ земи, гдето тѣ никога не сж представляли мнозинството отъ населението и преди Свѣтовната война не бѣха повече отъ 120,000, може да се смѣта за естествено и справедливо. Въ древно време северноегейскитѣ земи сж били населени съ траки, а отъ срѣднитѣ вѣкове насамъ — главно — съ българи и турци. Гърцитѣ въ тѣхъ сж били главно колонизатори-търговци, повече градско население, което не е било главния творецъ на материалнитѣ блага и културата на тия земи, за да се считатъ тѣзи земи за негово жизнено пространство.

По-нататъкъ Schultze пише, че гърцитѣ се колонизирали още отъ старо време въ земи, които имали климатъ като този на Гърция. Но фактически, климатътъ на нашето Бѣломорие е периференъ срѣдиземноморски, а не сжщински срѣдиземноморски, какъвто е този на Гърция. Сжщински срѣдиземноморски е климатътъ на Мала Азия, затова тамъ имаше много повече гърци, отколкото по нашето Бѣломорие.

Непълно се изразява Schultze като пише (стр. 565), че националноститѣ преди Балканската война, особено въ Македония, Западна Тракия и Добруджа били преплетени като нишкитѣ на единъ шаренъ килимъ, безъ да добави, че въ всички тѣзи български земи българитѣ бѣха най-многобройното население, за което явление има много доказателства. Голѣмата национална смѣсица, пише по-нататъкъ той, била разчистена чрезъ размѣната на малцинствата между държавитѣ. Но това срѣдство не може да се оправдае като справедливо, защото по отношение на българитѣ то бѣше насилствено, както всички Парижки договори, които предизвикаха сегашната война, и защото би трѣбвало да се оправдае изгонването на много германци отъ Елзасъ и Лотарингия отъ французитѣ. Въ връзка съ този въпросъ трѣбва да се изтъкне, че не е правилно твърдението на Schultze, че мжчно било да се раздѣли гръцкото жизнено пространство отъ това на България

и Югославия, както не е върненъ и израза му, че нѣмало естествена Македония („Es gibt kein „natürliches“ Makedonien“), стр. 585. — Между жизненитѣ пространства на Гърция и Югославия, разбира се, не може и да става дума за обща граница. А границата между жизненитѣ пространства на България и Гърция е рѣзка и естествена, това е Бѣломорския брѣгъ. Но по насилственъ начинъ, съгласно Ньойския договоръ въ 1919 г., като се изгони частъ отъ българското население отъ Западна Тракия и Южна Македония и засели грѣцко бѣжанско население отъ Мала Азия и другаде, се постави държавната граница и границата между жизненитѣ пространства на България и Гърция по Родопитѣ и Бѣласица. Чрезъ тази изкуствена граница се откъснаха отъ българското жизнено пространство Западна Тракия и Южна Македония и се наруши тѣхното отъ вѣкове географско, етнографско и историческо единство съ останалитѣ български земи.

Чудно е, че Schultze дава много малкъ брой на изселенитѣ българи отъ Тракия и Македония между 1912—1924 г., именно 54,500 души, и му се вижда невѣроятенъ истинския брой 121,677, установенъ отъ българската държава. При това трѣбва да се забележи, че този брой се отнася за регистриранитѣ наши бѣжанци, а има сврѣхъ тѣхъ известенъ брой незарегистрирани, които се настаниха главно въ градоветѣ.

Вѣрно е, че въ Гърция обработваната земя е по-малко, отколкото въ България, Румѣния и др. Но Гърция е морска и търговска страна. Тя не разчита въ поминѣна си толкова на земедѣлието, колкото България. Гърция имаше 2,000,000 тона търговска флота, а България — само 30,000 тона.

Трѣбва да се забележи, че Schultze се е отнесълъ съ голѣмо снисхождение къмъ гърцитѣ и тѣхнитѣ интереси. Но въпрѣки всичко това, той е призналъ нѣкои истини, които не говорятъ въ полза на гърцитѣ. Така, той признава, че особено следъ унищожаването на Българската охридска архиепископия въ 1767 г., патриаршията е усилила погрѣчването на българи. При тежкия режимъ, при който бѣха поставени българитѣ следъ 1913 и особено следъ 1919 г., нѣма защо той да се очудва, че старитѣ българи говорили още български, а младитѣ само или почти на грѣцки езикъ. И Schultze смѣта, че българитѣ въ Западна Тракия и Южна Македония сж повече, отколкото ни дава грѣцката статистика. Такъвъ е случаятъ и съ албанцитѣ. Като неправилно приема, че мжчно могълъ да се установи броя на българитѣ, признава, че все пакъ моитѣ данни за българската народност сж вѣрни (стр. 574). По-нататкъ, Schultze признава, че бѣжанскиятъ въпросъ въ България билъ тежкъ; бѣжанцитѣ въ Гърция получили 5·9 ха земя, а въ България — 3·6. Най-после, Schultze признава, че между грѣцкитѣ бѣжанци въ Тракия и Македония нѣмало духовно единство и че тѣ бѣгали въ Стара Гърция, както и чиновницитѣ.

Zusammenfassung. Schon am Anfang des Aufsatzes und auf S. 561 hält Prof. Schultze fälschlicherweise die Ansiedlung der Griechen an der nord-ägäischen Küste für natürlich. Wenn auch die Griechen gezwungen worden

waren, viele Mittelmeergebiete, ja sogar nach ihrer Katastrophe 1922 Kleinasien, wo es 1 Million Griechen gab, zu verlassen, trotzdem ist es zu verwundern, dass man die gewaltsame Vertreibung der Bulgaren von den nord-ägäischen Gebieten, wo die Griechen in der Vergangenheit niemals die Mehrzahl der Bevölkerung hatten, und die Ansiedlung der Griechen (nach dem Diktat von Neuilly bei Paris) für natürlich hält.

Auf S. 565 schreibt er, dass vor dem Balkankriege die Nationalitäten in Makedonien, Thrakien und Dobrudscha wie die Fäden eines bunten Teppichs verflochten wären; er muss aber hinzufügen, dass in allen diesen bulgarischen Gebieten die Bulgaren die grösste Bevölkerungszahl darstellen.

Auf S. 585 schreibt Prof. Schultze, dass es schwierig sei, eine Grenze zwischen den Lebensräumen Bulgariens und Griechenland zu ziehen.—Diese Grenze ist die ägäische Küste selbst, und die Griechen bemühten sich, sie nordwärts auf die Rhodopen zu verlegen, indem sie einen grossen Teil der Bulgaren aus Westthrakien und Makedonien vertrieben, genau so wie die Franzosen die deutsche Bevölkerung aus Elsass und Lothringen vertrieben.

Es muss bemerkt werden, dass Prof. Schultze neben diesen wichtigeren Ungenauigkeiten einige Wahrheiten hervorgehoben hat, die nicht zu gunsten der Griechen sind. So schreibt er z. B., dass nach der Vernichtung der bulgarischen Ochridarchiepiskopie 1767 die griechische Kirche die Graecisierung der Bulgaren verstärkt hat, dass in den griechischen Statistiken nicht alle Bulgaren registriert sind, dass es unter den griechischen Flüchtlingen keine geistige Einheit gibt u. a.

Prof. H. Hassinger, Lebensraumfragen der Völker des europäischen Südostens (Жизненопространственитѣ въпроси на европейския Югоизтокъ), стр. 588—614.

Видниятъ виенски географъ проф. Hassinger, който отлично познава географията на Сръдна Европа, тукъ се занимава главно съ стопанскитѣ отношения на Сръдна Европа или Германия съ Югоизтока. Къмъ последния въ широкъ смисълъ на думата се поставя не само Балканския полуостровъ, но и части отъ Сръдна Европа, именно сръднодунавското и дори горнодунавското порѣчие или пространство. Въ сръднодунавското пространство, се сръщали атлантическото и континентално климатично влияние. По Дунавъ до делтата му се предавало германското политическо, стопанско и стратегическо влияние.

Съгласно Penck, ако и недостатъчно точно, и Hassinger взима главния вододѣлъ въ Балканския полуостровъ за граница между самия него и Сръдна Европа. По този начинъ, частъта отъ полуострова, която се намира на югъ отъ този вододѣлъ и, която се намира подъ сръдиземноморско климатично влияние, се нарича сщцински югоизточноевропейски полуостровъ. Новиягъ пространственъ редъ трѣбвало да се проведе съ помощъта на Германия.

Въ Бачка — Южна Унгария имало мозайка отъ народи: сърби, хървати, словаци, маджари, българи, френски лотарингци, но преди всичко германци. Прѣзъ 16—17 в. отъ Хърватско и Сърбия имало голѣмо изселване къмъ Унгария и Източна Австрия. Народностната мозайка въ Югоизтока се дължала на природнитѣ условия и на географ-

ското му положение. Югоизтокът се състоял отъ 980,000 кв. клм., съ 57 мил. ж., 58 на 1 кв. клм.

Добивът на жито отъ декаръ билъ почти наполовина отъ този въ Германия, за това трѣбвало да се увеличи и да се mine къмъ обработването на интензивни и доходни култури, както това вече се върши въ България.

По-нататъкъ разсждава проф. Hassinger върху важния въпросъ : увеличаването на населението и индустриализацията на Югоизтока, като смѣта, че ако не се развие индустрия, не може да се изхрани постоянно увеличаващото се население. Но съ индустриализацията вносътъ на индустриални стоки ще намалѣе, което ще доведе до отслабване покупателната способностъ на Германия и до отслабване на земедѣлието въ Югоизтока. Германия купува, защото и продава. Тя нѣма интересъ, продължава Hassinger, Югоизтокътъ да развие собствена индустрия. Той би могълъ да произвежда само полуфабрикати за да намалѣятъ транспортнитѣ разноски.

— Наистина, въпросътъ за размѣра на развитието на индустрията въ Югоизтока е най-важенъ въ отношенията му съ Германия, защото този въпросъ не е само стопански; развитието на индустрията е необходимостъ за развитие и на по-висока култура.

Най-после, проф. Hassinger заключава, че Германия и да получи колониитѣ си следъ войната, не може да се откаже отъ Югоизтока, защото при война тя може да бжде откъсната отъ тѣхъ. Срѣдна Европа и Югоизтока въ стопанско отношение се взаимно допълватъ и представятъ едно цѣло.

Zusammenfassung. In weiterem Sinne besteht der europäische Südosten nach Prof. H. Hassinger nicht nur aus der Balkanhalbinsel, sondern auch aus der mittleren und oberen Donau. Der echte Südosten befindet sich südlich von der Hauptwasserscheide auf der Balkanhalbinsel. In Hinsicht der Bevölkerung stellt Südungarn (Batschka) ein Mosaik dar. Es sind dort Serben, Kroaten, Slovaken, Ungarn, Bulgaren, französische Lothringer, aber meistens Deutsche angesiedelt. Dieses Bevölkerungs mosaik erklärt sich durch die natürlichen Bedingungen und die geographische Lage.

Weiter behandelt Prof. Hassinger die wichtige Frage über die Vermehrung der Bevölkerung des Südostens und seiner Industrialisierung. Mit Recht glaubt er, dass ohne eine solche sich die Bevölkerung nicht ernähren kann. Aber durch die Industrialisierung des Südostens wird die Einfuhr der Industriewaren von Deutschland geringer. Das führt zur Verminderung der Kauffähigkeit Deutschlands. Zusammenhang mit den Beziehungen zwischen dem Südosten und Deutschland die Frage von der Grösse der Entwicklung der Industrie die wichtigste. Diese Frage ist, glaube ich, nicht nur wirtschaftlich, sondern auch massgebend für die Entwicklung einer höheren Kultur.

Herbert Wilhelmy, Das bulgarische Volk und die Tragfähigkeit des bulgarischen Staatsraumes (Българскиятъ народъ и количеството население, което може да се насели въ България), стр. 722—735.

Wilhelmy се занимава съ България при състоянието ѝ въ 1940 г. следъ освобождението и присъединяването на Южна Добруджа, но работи съ цифрови данни отпреди това събитие.

Отначало авторътъ се занимава накратко съ стопанското и политическо минало на България, като е обърналъ особено внимание на преселническитѣ движения. Следъ изселването на турцитѣ отъ равнинитѣ, последнитѣ се заселватъ бързо отъ българитѣ. Сгжстияването на населението въ Южна България се дължало и на изкуственото напояване.

Гжстотата на жителитѣ на България при освобождението ѝ била 25 души на 1 кв. клм., при Балканската война — 45, а напоследъкъ 60. Но като се извади 35% отъ пространството на България, което не може да се насели, тогава гжстотата на населяемата (обработваната) земя се покачвала на 116. България вече се счита за пренаселена.

Българскитѣ градинари като добри работници пжтували изъ другитѣ европейски страни. Българинътъ не се изселвалъ другаде, освенъ въ Америка. Wilhelmy върно съобщава, че земеделскитѣ стопанства въ България били малки и че трѣбва да се модернизиратъ. Но той не е правъ като смѣта, че агротехническитѣ подобрения въ България били така слаби; както въ другитѣ балкански страни. — Въ това отношение България стои много по-напредъ отъ своитѣ съседи.

Препоръчва се модернизирание на земеделието, комасация на обработваната земя и пр. Но при все това, се смѣта, че гладътъ за земя нѣма да се отстрани. Поради липсата на достатъчно земя за обработване, много младежи отъ селата отивали да търсятъ прехрана въ градоветѣ.

България не могла да се индустриализира, защото нѣмала достатъчно вжглища, желѣзни руди и други сурови материали. България щѣла да си остане земеделска страна, а Германия — купувачъ на земеделскитѣ ѝ произведения. България внесла въ Германия 70,000,000 кгр. плодове, а въ други страни само 5,000,000 кгр.

По-нататъкъ Wilhelmy изтъква, че стопанското развитие на българския народъ е спъвано отъ борбитѣ за обединението му, за което той се бори непрекъснато. Така, трѣбвало да му се върне Добруджа, да му се даде изходъ на Бѣло море. Македония между България и Югославия била нѣщо като Елзасъ и Лотарингия между Германия и Франция. Най-после, съ помощта на Германия, България получила Южна Добруджа. Това била малка загуба за Румѣния — само 2'60/0 отъ пространството ѝ. Но за България, въ която 450/0 отъ пространството е работна земя (а въ Добруджа 802/0), голѣма печалба. Докато въ Стара България гжстота върху обработваната площъ е 116 души на 1 кв. клм., въ Добруджа тя е 36.

Чрезъ новиятъ редъ въ Европа, заключава Wilhelmy, ще бждатъ отстранени всички неправди спрямо България.

Zusammenfassung. Am Anfang seines Aufsatzes behandelt Wilhelmy die Binnenwanderungen in Bulgarien, die für die Besiedlungs- und Bevölkerungsdichte sehr wichtig sind. Zur Zeit der Befreiung von dem türkischen Joch betrug die Bevölkerungsdichte Bulgariens etwa 25 Einwohner

je Quadratkilometer. Bis 1911 stieg sie auf 45 E./km², und gegenwärtig muss 1 Quadratkilometer ungefähr 60 Menschen ernähren. Nach Ausscheidung des nicht besiedlungsfähigen Landes, das etwa 35 % des Staatsraumes umfassen dürfte, ergibt sich eine Bevölkerungsdichte von 116 Menschen je Quadratkilometer. Bulgarien ist also, schreibt Wilhelmy mit Kursivschrift, in Wahrheit überbevölkert.

Es ist wahr, dass in den Balkanländern die agrartechnischen Verbesserungen fehlen. Trotzdem ist Bulgarien in dieser Hinsicht etwas weiter vorwärtsgekommen, als die anderen Balkanländer. Die Bulgaren haben z. B. von den Griechen den Gartenbau übernommen, aber der Gartenbau ist in Bulgarien gegenwärtig viel besser entwickelt, als in Griechenland. Deutschland ist der Hauptkäufer der bulgarischen landwirtschaftlichen Erzeugnisse.

Weiter hat Wilhelmy mit Recht geschrieben, dass die Kämpfe um die Vereinigung der Bulgaren den wirtschaftlichen Aufschwung gehemmt haben. Hier behandelt er die Fragen von der Süddobrudscha, die in der zweiten Hälfte 1940 Bulgarien angegliedert wurde, von einem Ausgang zur Ägäis und von Makedonien. Die Neuordnung Europas, beschliesst Wilhelmy, wie sie der Führer in unseren Tagen gestaltet, hat hier auch Bulgariens Forderung auf Erweiterung seines Lebensraumes und Einbeziehung seiner in fremden Staaten lebenden Volksgruppen Rechnung getragen.

lv. Batakliев.

Василь Мариновъ, Дели Орманъ (южна часть), областно географско изучаване, 224 стр., 8⁰, съ 4 скици, 1 геологически профилъ, 2 карти и 60 фотографски снимки. София 1941.

Този трудъ на г. Мариновъ има повече антропогеографски характеръ, затова физиогеографската му часть заема $\frac{1}{4}$ отъ неговия размъръ. Съгласно общоустановения географски планъ, разглежда се най-напредъ положението, името, границитъ и голъмината на областъта. Споредъ господствуващето въ литературата схващане, авторътъ приема, че името „Дели-Орманъ“ не е отъ турски (османски) произходъ, а отъ кумански или първобългарски произходъ.

Доста подробно авторътъ се занимава съ границитъ на Дели-Орманъ, като по този въпросъ влиза въ препирня съ други, които сж се занимавали съ него, но пакъ не го разрешава правилно и напълно. Тукъ той приема, че югозападната граница на Дели-Орманъ върви по вододѣла между Бѣли Ломъ и делиорманскитъ рѣки, като остава гр. Разградъ вънъ отъ границитъ на областъта и се противопоставя най-вече на мнението на покойния Гунчевъ, споредъ което, както и споредъ мои лични наблюдения, Разградъ, ако и да има периферно положение въ Дели-Ормана, е единствениятъ градски търговско-стопански и културенъ центъръ на тази областъ. Мариновъ се заблуждава, ако смѣта, че навсѣкжде морфоложкитъ граници сж най-сполучливитъ граници. Но въпрѣки своето упорито поддържане, че Разградъ е вънъ отъ Дели-Ормана, географскитъ факти му се налагатъ и той прави несъзнателно нѣкои признания (стр. 15, 51 и 117) въ противенъ смисълъ.

Геоморфоложката часть на труда е добре подредена, като за геологическия съставъ и тектониката на Дели-Ормана е използвана

литературата по тѣзи въпроси. Авторътъ не трѣбва да се съмнява въ еоличния произходъ на лѣсоа, както и да приема за абсолютно вѣрно твърдението на Валтеръ Пенкъ, че конвекснитѣ склонове се дължатъ на епирогенно издигане, защото Хербертъ Луи твърди тъкмо обратното.

Въ отдѣла „хидрография“ авторътъ поддържа отдавна разбитото заблуждение, че горитѣ иматъ значение за количеството на валежитѣ. Той прави това още и на стр. 30 и 97. Не е вѣрно, че делиорманскитѣ рѣки били обикновено 1—2 м. широки и 0.5—1 м. дълбоки.

Твърде повърхностни сж даннитѣ за климата на Дели-Ормана, особено за температуритѣ. Чрезъ редуциране на срѣдната юлска температура на Образцовъ чифликъ при Русе ще се види, че тази температура на Дели-Ормана не е 24.3°C , а 21.5° до 22° . За пролѣтнитѣ и есеннитѣ слани, които иматъ значение за стопанството, е могло да се събератъ данни отъ населението.

Антропогеографската частъ на труда започва съ заселването на Дели-Орманъ, като се прави исторически прегледъ по този въпросъ презъ тракийската, римската, славянобългарската и турската епоха. Увлечень по Баласчевъ, авторътъ погрѣшно пише, че въ 1263 год. византийцитѣ заселили въ Дели-Ормана селджукския султанъ Изединъ, който билъ дошелъ съ бѣжанци отъ Мала-Азия и че тогава се туря начало на бекташката секта, последователи на която сж казълбашитѣ (стр. 54). Тази басня на Баласчевъ, изложена отъ него и на грѣцки езикъ въ доклада му на III византоложки конгресъ въ Атина, се отхвърля категорично отъ проф. Мутафчиевъ. По-нататъкъ се даватъ много сведения за колонизацията на Дели-Ормана съ турско население, като за целта е използвалъ доста литература. Невѣроятно е твърдението (стр. 65), че следъ 1828 г. били потурчени цѣли български села. Посочва се установеното въ науката мнение, че частъ отъ турското население има български произходъ. Приема се, че и гагазитѣ сж отъ български произходъ, а има и други мнения по този въпросъ. Авторътъ се произнася неустановено по главния въпросъ за причинитѣ на преселническитѣ движения въ Дели-Ормана. Докато на стр. 71 пише курсивно, че тѣ се дължели изключително на политически причини, още на другата страница пише, че се дължели и на чума и холера и на икономически причини. Цифровитѣ данни за населението нѣматъ сравнителен характеръ. Подъ дадено заглавие не следва съответното съдържание, напримѣръ подъ заглавието „Носия“ се пише за произхода, разселването и пр. на цигани, татари, евреи и др. Макаръ, че има гагаузи, които сж произлѣзли отъ българи, не трѣбва тѣ да бждатъ наричани потурчени българи.

Доста недостатъци има и въ изложението за селското стопанство. Липсватъ сравнителни статистически данни, даватъ се такива само за състоянието следъ войнитѣ, почти не се правятъ сравнения съ други географски области въ България; изобщо сравнителниятъ методъ, който е толкова важенъ въ географската наука, е много слабо приложенъ. Недостатъчно ясни и непълни сж описанията на разнитѣ земеделски култури. За пасищата и животновѣдството се даватъ доста сведения, но сжщо безъ сравнителни таблици.

Въ отдѣла за селищата се разглежда най-напредъ възникването и развоя на днешнитѣ селища. Въ турско време се образували и събрани, купни селища, но поради гонения, болести и други причини — и прѣснати селища. Изложени сж доста сведения за развитието на днешнитѣ селища, съ изключение на тѣзи, възникнали на чифлишки мѣста. Въ това отношение много сведения сж дадени само за чифлика Махзаръ паша. По положение селищата били рѣтови, хълмови, платовидни, терасовидни и долинни. Обаче, въ сжщностъ нѣма разлика между рѣтови и хълмови селища. Описва се физиономията на делиорманската кжща, като се отхвърля твърдението на германския географъ Stubenrauch, че делиорманската кжща се била развила подъ влиянието на турската двуетажна кжща. Би било добре да се покаже въ това отношение влиянието на балканската кжща.

Въ специалната частъ на труда си г. Мариновъ описва на кратко всѣко село по отдѣлно. Тѣзи описания, наистина, не могатъ да бждатъ подробни, но все пакъ трѣбва да съдържатъ най-характернитѣ черти на селищата, а тѣ страдатъ въ това отношение. Така, почти за никое село не се изтъква най-важното въ стопанството му. На мѣста се съобщаватъ нѣкои ненуждни за географскитѣ цели историйки, а се изпусчатъ чисто географски явления, напр., за с. Църквино (Муса-баба-теке) на стр. 123 се разправя подробно отъ кой на кой бей било препродадено текето, а не се пише нищо за положението на селото, за малката му голѣмина, за стопанството му.

Отъ всичко изложено до тукъ, ако и на кратко, е ясно, че този трудъ на г. Мариновъ, по планъ е добре подреденъ, съ изключение на това, че въ нѣкои глави не е сложенъ съответния материалъ. Съдържанието се отличава съ това, че е събранъ доста новъ материалъ, но ако и да е събиранъ повече отъ 10 години, не е събранъ всичкитѣ необходимъ такъвъ за една пълна научна картина, особено за стопанския животъ на областъта, който животъ е отъ голѣмо значение именно за антропогеографски изучвания. Има доста фактически грѣшки и двусмислено обяснени явления, нѣкои отъ които иматъ основна важностъ. Както се спомена, много слабо е приложенъ сравнителниятъ методъ, което води къмъ слаба анализа на географскитѣ явления и по-нататъкъ — къмъ слаба синтеза. А географията отдавна е престанала да бжде само описателна наука. Приложена е една обща географска карта на областъта, и една историческа и археологическа карта, много фотографически снимки, та дори такива на яничарски надгробни камъни, но липсватъ карти за преселническитѣ движения и земеделско-стопанска карта. Господинъ Мариновъ се проявява съ усърдие и този му трудъ е добъръ приносъ въ нашата географска литература, но безъ необходимото научно задълбочаване, въ което отношение дори има повече недостатъци отъ труда му за Герлово.

Ив. Батаклиевъ

Д-ръ Василь К. Пѣвъ, Градъ Пловдивъ, минало и настояще. Часть I — Пловдивъ въ миналото. Издание на Пловдивското археологическо д-во, 287 стр., 77 обр., Пловдивъ, 1941 год.

Поселищнитѣ изучванія у насъ, които все повече и повече се увеличаватъ, представятъ цененъ приносъ за географията на България. Идеята за тѣзи изучванія, посѣта отъ проф. Иширковъ и разпространена отъ Гунчо Гунчевъ чрезъ неговия „Архивъ за поселищни проучванія“ е на пѣтъ лека-полека да се осъществи. По-интересни въ това отношение сж монографиитѣ за нашитѣ градове, които иматъ по-дълго културно-историческо и географско-стопанско развитие. Най-интересенъ въ това развитие си остава градъ Пловдивъ. Този интересъ, проявяванъ къмъ него, започва още отъ първитѣ времена на културния животъ въ нашия полуостровъ, той е непрекъснатъ презъ всички епохи на неговата история, за да вземе връхъ днесъ като национално-панаиренъ градъ и географски центъръ на българскитѣ земи. За Пловдивъ се пише и споменува често, както отъ наши, така и отъ чужди автори, въпрѣки туй винаги се е чувствувала нужда отъ една по-подробна и пълна монография за миналото и настоящето на града. Съ изпълнението на тази задача се е заелъ пловдивскиятъ гражданинъ д-ръ Вас. Пѣвевъ, който сега ни предлага първата частъ отъ труда си — Пловдивъ въ миналото.

Настоящата работа обхваща дългата историческа епоха отъ основаването на града до Освобождението на България. Следъ като разглежда промѣнитѣ въ името на града¹⁾, което е трансформирало много, авторътъ ни дава и кратко географско описание на Пловдивъ, за да изтъкне значението на географскитѣ условия, при които се развива той. Поле, хълмове, рѣка, климатъ и население — това сж основнитѣ условия въ историческото му развитие и безъ тѣзи фактори мѣстозаселището Пловдивъ е немислимо. За да обособи дългата история на града, авторътъ ни дава и лѣтописъ на по-важнитѣ исторически събития, които опредѣлятъ политико-обществения животъ на града презъ вѣковетѣ. Въ отдѣлна глава, пъкъ, се разглежда Пловдивъ като крепостъ презъ всички времена и владчества. Различнитѣ крепостни стени, следи отъ които сж останали и до днесъ, сж явно доказателство за военното значение на града, за когото се е водила не една битка²⁾.

Въ друга глава се изтъква значението на Пловдивъ като стопански центъръ. За това най-добра гаранция сж благоприятнитѣ географски условия при които той се е развивалъ и продължава днесъ да се развива, за да разберемъ стопанската му сила презъ всички времена. Степенъта на стопанското му развитие презъ вѣковетѣ се предава въ разглежданата работа подробно и е придружено отъ редица цитати отъ разни пѣтешественици, които го опи-

¹⁾ Тукъ авторътъ установява, че името Филипополисъ било дадено на града отъ великия македонски царъ Филипъ II, когато е установено, вече, че последниятъ не е далъ това име, а понеже той преустроилъ и издигналъ много града-крепостъ, впоследствие билъ нареченъ на негово име.

²⁾ Крепостнитѣ стени сж изследвани подробно отъ Дим. Цончевъ, директоръ на Пловдивската народна библиотека и музей въ неговата книга „Приноси къмъ старата история на гр. Пловдивъ“

сватъ тъй както го намиратъ. Тукъ ще обърнемъ внимание на известна непоследователностъ въ плана на работата: последнитѣ две глави трѣбва да следватъ следъ Пловдивъ презъ турското владичество, тъй като въ тѣхъ се засѣга материя, обхващаща всички епохи на развитие на града, за които е необходимо, вече, да имаме известна предварителна представа.

Още по-подробно сж разгледани дветѣ културни епохи, които сж засегнали и Пловдивъ и които сж оставили своя отпечаткъ въ неговия градски и общественъ животъ — римската и византийската. Въз основа на открититѣ до сега материали отъ тѣзи две епохи, авторътъ описва картинно приблизителния градски видъ на тогавашния Пловдивъ и обществения животъ въ него. Чрезъ популярния и увлѣкателенъ езикъ, съ който си служи той, но и съ помощта на доста силна фантазия, описанието пренася читателя въ древния градъ, като му дава известна представа за неговия тогавашенъ животъ. Пловдивъ е и единъ отъ първитѣ градове, който се подава на християнството. За старата църква „Св. Петка“, напимѣрь, сжествува легенда, която авторътъ не споменува, но за която сж писали и нѣкои пжтешественици, че отъ това мѣсто, гдето е сега църквата, апостолъ Павелъ проповѣдвалъ предъ „филипянитѣ“ Христовото учение. А въ 864 г. при царь Бориса Пловдивъ е центъръ и седалище на една отъ 7-тѣ тогавашни църковни области, на които била раздѣлена България.

Най подробно и издържано се разглежда, разбира се, епохата на турското владичество. И сега Пловдивъ е пакъ най-известенъ и най-прочутъ. Многого пжтешественици, които сж минали презъ полуострова, най-добре подкрепятъ този фактъ чрезъ хвалебнитѣ си описания за него. Не безъ внимание го оставятъ и турцитѣ, които продължаватъ строителното дѣло въ града. Авторътъ описва подробно разположението и вида на Пловдивъ при турцитѣ и по-прочутитѣ строежи въ него, като джамии, бани, ханове, имарети (монастири), училища и др. Всичко това било последвано и отъ една концентрация на турски елементъ въ и около Пловдивъ. Това, обаче, не попрѣчило на българитѣ сжщо да се заселватъ въ града, най-вече като търговци и занаятчи и да поддържатъ българския духъ на църковна и политическа свобода. Животътъ на тѣзи българи е сжщо така картинно описанъ.

Накрая авторътъ ни дава една библиография отъ 162 съчинения. За българскитѣ автори тя е пълна, макаръ и съ нѣкои грѣшки въ посочванията, но въ нея липсватъ чуждитѣ автори, чиито статии за историята на гр. Пловдивъ не сж малко.

Така се идва до времето на Освобождението, когато Пловдивъ е пакъ пръвъ между първитѣ и когато даже отначало отъ тукъ се ржководи новия животъ на младата държава. Отъ тази величава епоха — Освобождението на България — започва втората часть отъ труда на Д-ръ Вас. Пѣевъ — Пловдивъ въ настоящето, за да продължи, вѣроятно, до втората по величина и значение епоха за България днесъ — Обединението на българскитѣ земи.

Атанасъ Алексиевъ

Игнатъ Пенковъ. Градъ Троянъ (Поселищно-стопански черти). Издава популярната банка — Троянъ. 68 стр., 8^о, 3 карти и 18 снимки въ текста, София, 1941.

Всестранното проучване на нашитѣ села и градове има не само голѣмо научно, но и важно културно-обществено значение. Чрезъ опознаване селищата въ историческо, поселищно-географско и стопанско отношение могатъ да се изведатъ ценни заключения, крайно необходими за даване на една правилна насока при тѣхното развитие и за единъ бързъ стопански и културенъ напредѣкъ на жителитѣ, които ги населяватъ. Съ настоящата работа, която ни предлага г. Игнатъ Пенковъ сж изтъкнати главнитѣ черти отъ поселищния и стопански животъ на гр. Троянъ, плодъ на негови лични наблюдения и проучвания презъ време на половинъ годишното му пребиваване като гимназиаленъ учителъ въ града.

Въ първата глава е засегнатъ накратко облика и произхода на земеповърхнитѣ форми. Въ съгласие съ Д. Ярановъ, авторътъ приема сжществуването само на две денудационни повърхнини отъ които върху долната — плиоценската, се намиратъ овошнитѣ градини и ливадитѣ, а върху по-високата — миоценската — пасищата. Поради важното стопанско значение, което иматъ тѣзи денудационни повърхнини и за сравнение е трѣбвало да бждатъ дадени тѣхнитѣ височини. Вториятъ физиогеографски елементъ сж младитѣ долинни врѣзвания, които заедно съ денудационнитѣ повърхнини опредѣлятъ поселищнитѣ и стопански отношения.

На второ мѣсто е разгледанъ накратко климатътъ. Безъ да сж дадени много климатични данни, изтъкната е преходността на климата между Дунавската равнина и Стара-планина.

Отъ антропогеографскитѣ отношения най-напредъ авторътъ се е спрѣлъ на възникването и името на града. Въпросътъ е разгледанъ сполучливо. Възникването на града се поставя въ началото на XV в., доказателства за което авторътъ е потърсилъ главно въ старитѣ географски карти. Заселването на града е станало по етапи. До 1750 г. — отъ преселници изъ Дунавска България и старо-планинскитѣ краища на Чипровци и Етрополе, между 1750 и 1800 г. отъ преселници изъ Македония, Одринско и Троянско, между 1800 и 1878 г. отъ преселници отъ Троянско и следъ Освобождението отъ преселници изъ всички троянски села—най-вече близкитѣ до града. Троянъ става градъ едва отъ 1868 г., но късно следъ това той още минава между мѣстното население за село.

Като типъ градъ Троянъ се е развилъ като полжитно селище, обаче, подробности въ градското развитие не сж дадени. Много належаще бѣше да има една скица на града, гдето да сж означени махлитѣ и отдѣлнитѣ етапи на развитие. Въ физиономията на града, която е представена отъ автора твърде картинно съ даденитѣ цитати отъ автори минали презъ него въ миналото, се забелязва бърза промѣна, особено следъ Освобождението.

Твърде интересна е родовата анкета на града въ връзка съ която авторътъ е събралъ сведения за всички кжщи. Може да се

каже, че за пръв път се дава толкова пълна и подробна родова анкета за градъ. Тя дори въ нѣкои отношения е подробна повече отколкото трѣбва, а личниятъ елементъ и подробноститѣ, които сж вмѣкнати за всѣки единъ родъ съвсемъ не сж нуждни при една научна работа. Покрай родовата анкета авторътъ е събралъ сведения и за главния поминъкъ на мъжетѣ, отъ което се вижда, че Троянъ е предимно занаятчийски градъ.

Географскитѣ имена иматъ важно поселищно-географско значение. Авторътъ е събралъ доста такива имена отъ Троянско землище, но той не имъ дава никакво тълкувание. Специалиститѣ на които той предоставя това безъ да познаватъ мѣстата мжно биха могли да дадатъ вѣрни заключения.

Втората половина на работата е посветена на стопанскитѣ отношения. Като занаятчийски градъ разгледани сж занаятитѣ въ миналото и сега: калпакчийство и кожухарство, грънчарство, абаджийство, кираджийство кърджийство и пр. На второ мѣсто е разгледано земедѣлието и то най-вече неговиятъ най-главенъ отраслъ — овощарството. Животновѣдството се нуждае отъ особени грижи за едно правилно развитие. Като изключимъ тукъ нѣкои излишни сравнения (напр. на стр. 50), препоржкитѣ, които дава авторътъ за развитието на животновѣдството въ Троянско сж напълно приемливи. Индустрията въ Троянъ е въ постояненъ възходъ. Тя е главно свързана съ преработването на дървото. Разгледани сж сжщо така доста подробно стопанскитѣ връзки на гр. Троянъ съ по-близки и по-далечни мѣста.

Къмъ работата въ текста сж дадени три картени скици (морфоложка, стопанска и на селищата и пжтищата) и нѣколко снимки. Едно по-умѣло техническо изпълнение на картенитѣ скици и подреждане на снимкитѣ би могло да допринесе още повече за прегледността на работата.

Общо взето, работата на г. Игнатъ Пенковъ, съ огледъ на нейното съдържание, е подредена съгласно модернитѣ методи на поселищно-географскитѣ изучавания. Тя е издадена съ материалната подкрепа на Троянската популярна банка, което прави честь на буднитѣ троянски стопански деятели и отъ научна гледна точка изчерпва напълно задачата на автора си — да даде главнитѣ поселищно-стопански черти на градъ Троянъ.

Д-ръ Люб. Диневъ

Нови периодични издания на нѣкои наши държавни природонаучни институти. Открай време, науката и практиката вървятъ ржка за ржка търсейки взаимно сътрудничество и подкрепа. Това е особено вѣрно за природознанието, гдето, поради особения характеръ на природнитѣ явления и процеси, развиващи се въ единъ голѣмъ отръзъкъ отъ време, пространство и маса, се изисква съгласуване на срѣдства и сили за вникване въ сложнитѣ природни законосъобразности, а оттамъ за рационално използване на природнитѣ блага.

За едно такова ползотворно съгласуване между ежедневна практична дейность и научна работа ни говорятъ излѣзлитѣ напоследъкъ нѣколко периодични издания на нѣкои наши държавни научни институти.

Въ кн. VII на Известия на Българското географско дружество бѣше отбелязано изданието на Въздушнитѣ на Негово Величество войски — Известия на службата за времето (1940 г.).

Сега заслужават да се отбележат още две нови периодични издания: Трудове на Централния метеорологичен институт, томъ I, 4^о, 293 стр., София 1941 г. и Годишникъ на Дирекцията за природни богатства, Отдѣлъ А, томъ I, 8^о, 200 стр., София, 1941 г.

Централният метеорологичен институтъ подъ чието ръководство се намира почти цѣлата метеорологична мрежа на България, а същевременно и единствената у насъ сеизмологична служба, презъ своето почти 50 годишно съществуване се затвърди като единъ първостепененъ наученъ институтъ. Неговитѣ издания, наредъ съ тѣзи на Дирекцията на статистиката, добиха широка известностъ всрѣдъ научнитѣ срѣди у насъ и въ чужбина като изворъ на сурови материали върху географията на България.

Покрай подържането и разширението на метеорологичната мрежа (въ което отношение въ миналото се желаше много, а днесъ, при уголѣмяването на страната, се желае още повече) една отъ главнитѣ за дачи на Института е била публикуване на резултатитѣ отъ метеорологичнитѣ наблюдения по начинъ да бждатъ годни и лесно достъпни за използване отъ практиката и науката. Известни сж вече издаванитѣ отъ сщия институтъ редици: Метеорологически годишникъ — отъ 1899 г. насамъ (последниятъ годишникъ е за периода 1929—1933 г.); редовно излизация Земеделско-метеорологиченъ бюлетинъ отъ 1889 г. насамъ; Земетресенията въ България — отчети излизации отъ 1902 г. насамъ (последниятъ отчетъ е за периода 1931—1940 г.). Въ тѣзи публикации сж събрани извънредно изобилни и ценни материали върху климатологията и сеизмологията на България, които вече, отчасти, сж преработени и обобщени въ редица климатоложки работи, както отъ учения персоналъ на Института, така и отъ лица извънъ него. Обаче, до сега липсваше единъ периодиченъ наученъ органъ, въ който да се групира и изложи системно научната работа въ самия Институтъ.

Новитѣ Трудове запълватъ тази липса и създаватъ условия за системното провеждане на една чисто научна работа.

Въ първия томъ на Трудовитѣ сж помѣстени редица статии изъ областта на математичната статистика, физиката на атмосферата, метеороסקопията, климатологията, агроклиматологията и сеизмологията. Нѣкои отъ тѣзи работи представятъ голѣмъ интересъ за географа и трѣбва да се отбележатъ въ страницитѣ на Изв. Бѣлг. геогр. д-во.

На първо мѣсто въ това отношение е работата на агроклиматолога при Института К. Киряковъ — Климатътъ на пшеницата въ България, стр. стр. 171—272 съ таблицитѣ, въ която се характеризиратъ климатичнитѣ условия на зимната пшеница въ България презъ вегетационния периодъ, съ цель да се посочатъ начини за избѣгване вредното влияние на неблагоприятнитѣ климатични въз-

действия. При разработване на тази проблема, авторът е приложил методитъ на съвремената агроклиматология. Съ помощта на вариационния коефициентъ той установява значителното ежегодно колебание на добива. Тръбва да се отбележи, че тази констатация, безъ съмнение, е въ връзка съ преходно-климатичното положение на България, особено южно отъ Стара планина, гдето е допустима една климатична флуктоация — тукъ 10 станции иматъ вариационенъ коефициентъ около и надъ 30%. (Втора ясна ивица на голъми коефициенти следва течението на р. Дунавъ). Съ метеорологичнитъ еквиваленти и климатоскопски таблици авторътъ търси конкретната връзка между реколтата и стойноститъ на метеорологичнитъ елементи презъ отдълнитъ фази на вегетационния цикълъ (сѣитба, зима, братене, изкласяване, зрѣне) и установява следнитъ неблагоприятни за зимната пшеница климатични условия: есенна суша по време на сѣитбата; сурова и продължителна зима; недостатъчни валежи преди изкласяването; прѣкомърни валежи и температура преди пълната зрѣлостъ; крайно недостатъчни или крайно изобилни валежи по време на братенето.

Всички тѣзи неблагоприятни климатични условия се проявяватъ различно въ различнитъ части на страната и възъ основа на тѣхнитъ комбинации авторътъ подѣля България на нѣколко биоклиматични области.

Въ последната частъ на работата авторътъ се спира върху онѣзи подобрителни работи, които трѣбва да се предприематъ за да съгласуваме биологичния цикълъ на пшеницата съ по-благоприятенъ климатиченъ интервалъ, за да стане отглеждането на тази култура по-доходно. Въ това направление, споредъ изводитъ на автора, сѣществени сж: времето на сѣитбата и скорозрѣлостта на сорта.

Това е основенъ трудъ върху екологията на една култура, която заема първо мѣсто въ нашето земеделско стопанство и по-специално, здрава основа на биоклиматичната страна на проблемата.

Друга, интересна за географа, работа е тази на директора на Института К. Кировъ — Почвенитъ температури въ България. Втори приносъ, стр. стр. 143—170, съ таблицитъ, която работа представя допълнение къмъ излѣзлата, въ страницитъ на Бълг. геогр. д-во (кн. VIII, 1941 г.), статия: Почвенитъ температури въ България. Първи приносъ, стр. 3—60.

Въ първия приносъ авторътъ разглежда годишния ходъ и разпространението на топлината въ почвата, възъ основа на наблюдения на почвенитъ температури до дълбочина 125 см. За предметъ на настоящата статия сж температурнитъ условия на повърхния почвенъ слой на дълбочина до 20 см., т. е. на този слой, който е отъ най-голѣмо значение за растителността. Отъ изучаванията, които сж правени възъ основа на 4 годишни наблюдения въ 18 станции, се потвърждаватъ редица положения, които изясняватъ ролята на физичнитъ и хидроложки свойства на почвата за степенята на нейното нагрѣване. Тѣзи свойства, при постоянство на климатичния факторъ, определятъ топлинния балансъ на почвата, който балансъ, както е известно, има голѣмо едафично значение.

Тъзи два труда върху почвенитѣ температури въ България отварятъ ново поле за работа у насъ, въ което се срѣщатъ научнитѣ интереси на геофизика съ тѣзи на почвоведата и агронома.

Въ Трудовѣтъ е помѣстена и една сеизмоложка работа отъ сеизмолога при Института К. Янковъ — Неврокопското земетресение, стр. стр. 103—121. Това е едно макро и микросеизмично изучване на земетресението станало по долината на Сръдна Места на 8. IX, 1937 г. Епицентралната областъ, очертана съ изосеиста V (по дванадесетогепенната стълбца на Форелъ-Меркали), се простира между с. Копривленъ и гр. Банско. Въ сжщата посока (NW—SO) сж удължени и изосеистнитѣ линии въ приложената изосеистна карта. Тази удълженостъ на макросеизмичната областъ авторътъ поставя въ връзка съ NW—SO простиране на онази разсѣдна линия, която се е оживила и станала огнище на земетръса. Потвърждение на това предположение представя разсѣда, който очертава западния, стрѣменъ склонъ на Доспатъ, източно отъ селата Елешница, Гостунъ и Рибно, описанъ и картиранъ отъ Н. Louis въ неговия трудъ *Morphologische Studien in Südwest-Bulgarien*, Stuttgart, 1930. Тѣзи факти налагатъ да се допуснатъ две предположения. Елифокалната линия или следва тази, геоложки установена, разсѣдна линия (сведения за силата на труса въ Елешница, Гостунъ и Рибно не се привеждатъ въ работата) или пъкъ, тя е правилно локализирана отъ автора и е въ връзка съ нѣкой другъ успореденъ разсѣдъ.

Посрѣдствомъ сеизмограмния материалъ на четиритѣ балкански сеизмологични станции (Бѣлградъ, Букурещъ, София и Атина) авторътъ локализира епицентъра на това земетресение на 8 клм. северно отъ гр. Неврокопъ.

Съ помощта на сжщия материалъ дълбочината на земетръсното огнище се опредѣля на 25 клм. Трѣбва да се отбележи критичния погледъ у автора при микросеизмичната разработка на земетресението.

Първиятъ томъ на Трудовѣтъ на Ц. М. И. съдържа още нѣколко работи съ метеороложко съдържание. Той е издаденъ спретнато, всѣка статия е придружена съ множество прегледни диаграми, скици и карти, литературенъ списъкъ и резюме на чуждъ езикъ.

* * *

Презъ последнитѣ нѣколко години развитието на българската геология върви съ бързи крачки. Преди Европейската война числото на геолозитѣ бѣше ограничено. Като изключимъ миннитѣ инженери, това бѣха хората отъ Университета—животътъ не търсѣше още геолози. „По-старитѣ“ отъ младата генерация се създадоха повече пакъ като хора на Университета едва презъ първото десетилѣтие следъ войната, а „по-младитѣ“ отъ тази генерация увеличиха напоследъкъ броя си съ извънредно бързъ темпъ. Причината за този разрастъ е известна—тя е нуждата отъ специалисти геолози въ връзка съ разрастването на нѣкогашното Минно отдѣление и превръщането му въ Дирекция за природни богатства. Отдѣлтътъ за Минни и геоложки проучвания при тази Дирекция има за задача, покрай миннитѣ проучвания, да изработи една подробна геоложка карта

на страната въ мърка 1:50,000, за която целъ той се нуждае отъ единъ подбранъ геоложки кадъръ. Тѣзи задачи и това увеличение на научния персоналъ сж наложили и улеснили издаването на специаленъ наученъ органъ на Дирекцията, въ който да намиратъ мѣсто научнитѣ работи на персонала. Такъвъ именно органъ е Годишникътъ на Дирекцията за природни богатства, който ще излиза въ два отдѣла: отдѣлъ А — миненъ и геоложки и отдѣлъ Б — за мини, кариери и минерални води. Излѣзлиятъ Годишникъ е отдѣлъ А отъ томъ I.

Въ връзка съ една отъ главнитѣ задачи на Дирекцията за природни богатства—дирене на петролъ и то предимно въ Варненско и Провадийско, сж предприети редица геоложки и геофизични изучвания въ Северо-Източна България. Отъ този характеръ е и работата на Д-ръ В. Цанковъ и Д-ръ Ел. Коенъ — Геология на Авренското (Моминското) плоскогорие, стр. 9—32, съ I геоложка карта. Авторитѣ даватъ единъ общъ погледъ върху стратиграфията и тектониката на интересното въ петролгеолошко отношение Авренско плато. Работитѣ на тѣзи двама автори, които сж изучвали дълги години този край, заедно съ работитѣ на П. Гочевъ, сж основата на геоложкитѣ ни познания за Варненско. Въ тази работа е обърнато доста голѣмо внимание и върху тектониката на платото, като се изтъква съществуването на слаби анти и синкликални навълнявания на пластовеѣ съ посока NW—SO, на много мѣста усложнени съ локални разсѣди — явление общо за всички циркум-денудационни плата въ Северо-Източна България.

Въ морфогенетичнитѣ бележки имаме само едно морфолошко интерпретиране на геоложкитѣ факти, по останалитѣ чисто морфоложки въпроси авторитѣ възприематъ възгледитѣ на F. Gellert и H. Wilhelm.

Въ връзка съ щящия въпросъ—дирене петролъ въ Варненско стои и докладътъ на Дружеството Сеизмось — Хановеръ, което извършва гравиметричнитѣ измѣрвания въ този край — Бележки за извършенитѣ гравиметрични измѣрвания въ Варненско, и бележката на Отто Баршъ — Мнение върху изложението на Д-во „Сеизмось“ за Гравиметричнитѣ проучвания въ Варненско, стр. 45 — 47, въ които се даватъ указания за една интересна въ петролгеолошко отношение подземна геология.

Ел. Коенъ въ статията си Геология на орудената съ хаматитѣ областъ между селата Локорско, Кремиковци и Сеславци въ Софийска Стара Планина, стр. 72—102, съ единъ листъ профили и една карта, разглежда геологията на южнитѣ склонове на Софийска планина между селата Локорско и Сеславци, въ връзка съ хематитнитѣ орудявания тамъ. Това е една силно лиспувана и шарирана зона, отдѣлена отъ Софийското поле чрезъ дългъ подноженъ разсѣдъ. Авторътъ изтъква, че въ областта е имало две металогенези въ връзка съ двата магматични цикли—палеозойския и горно-кредно-терциерния.

Сжщият авторъ, заедно съ инж. К. Константиновъ, въ статията Структурни форми въ Стария Терциеръ на Ю. И. отъ гр. Кюстендилъ съ огледъ на петрол-геоложкото имъ значение, стр. стр. 159 — 176, съ една карта и 1 листъ съ профили, спирайки се накратко върху геологията на Пиянецкия старо-терциеренъ басейнъ правятъ приносъ върху интересната проблема за произхода и структурата на старотерциернитъ басейни въ Южна България.

Авторитъ приематъ, въз основа на старъ палеонтоложки материалъ, за време образуване на флиша периода отъ Сръдния Еоценъ до прехода къмъ Олигоцену. Допущатъ евентуални акумулации на петролъ въ дълбочина.

Д-ръ Р. Береговъ въ статията си Геология на Терциера въ Бобовъ-долско съ огледъ откриването на нови вжгл. залежи, стр. стр. 121 — 131, се спира върху геологията на другъ старо-терциеренъ басейнъ -- Бобовъ-долския. Възрасъта на басейна се опрѣля за горно-олигоценска. Флишкитъ маси сж претърпяли значителни нагвания. (Твърде вѣроятно е, че тѣзи нагвания, така типични за цѣлия южнобългарски палеогененъ флишъ, иматъ характера на „блокиранитъ гънки“ на E. Seidl).

Годишникътъ съдържа още нѣколко работи съ тектонско и приложно-геоложко съдържание. Статиитъ сж придружени съ резюме на чуждъ езикъ, литературенъ списъкъ и съ технически добре издържани геоложни карти и профили.

Годишникътъ на Дирекцията за природни богатства, подобно на Списанието на Българското геоложко д-во, ще стане важенъ източникъ за изучване геологията и геоморфологията на Българскитъ земи.

Ж. Гължбовъ

Prof. Dr. J. Atanasiu und Dr. Th. Kräutner, Bukarest. Das Erdbeben vom 10. XI, 1940 in Rumänien. Veröf. d. Reichsanstalt für Erdbebenforschung in Jena, H. 40, S. 21—30, 1941.

Това е само едно предварително макросейзмично изследване на едно отъ най-силнитъ земетресения усѣтено въ Румъния презъ последнитъ 100 години. То бѣ усѣтено доста силно и продължително въ цѣла България, като въ нѣкои мѣста покрай Дунава причини слаби повреди. Забележително е, че изосейстната карта на това земетресение е изработена въз основа на много богатъ материалъ събранъ отъ 5000 мѣста. Епицентърътъ на земетресението, опрѣделенъ по микро-сейзмиченъ начинъ, се намира въ планината Вранча — едно отъ най-дейнитъ земетръсни огнища въ Румъния.

Главната задача на това проучване е да се установи зависимостта между разпространението и силата на земетресението, отъ една страна и геологическия съставъ на терена отъ друга.

Изосейстната карта изработена въз основа на споменатия богатъ материалъ се твърде много различава отъ изработенитъ възъ

основа на малко сведения изосеистни карти, каквито често сръщаме отпечатани в литературата.

Изосеиститъ на румънското земетресение заключават свършено неправилни полета, които, на пръв погледъ, изглеждатъ по форма и положение произволни и разхвърлени. Обаче, по-отблизо разгледани, тѣ могатъ да се обяснятъ съ повърхностната и дълбоката тектоника на мѣстата. Най-характерното на това земетресение е, че областта съ силни повреди обхваща голѣма площъ съ главна ось СИ—ЮЗ. Тази област, обаче, не представя една непрекъсната площъ, а се състои отъ отдѣлни „острови“, които понѣкога отстоятъ единъ отъ другъ на десетки километри. Поради това не може да става дума за макросеизмично локализиране на епицентъра.

Изобщо, изосеиститъ вървятъ паралелно на джгата на Карпатитъ. Най-далече земетресението се е разпрострѣло въ посока СИ, вѣроятно по южния рѣбъ на Подолския блокъ. Въ тази посока земетресението е усѣтено чакъ въ Москва съ сила отъ 5—6 степенъ. Съ една дума, на картата доста ясно изпъква връзката между изосеиститъ и голѣмитъ тектонски линии на Карпатитъ, на тѣхното предземие и на Добруджа, а така сжщо и зависимостта между изосеиститъ отъ една страна и мѣстната тектоника и геоложкия строежъ на съответното мѣсто, отъ друга страна.

Въ това предварително проучване сж разгледани още геоложкото действие на земетресението и действието му върху сградитъ.

Интересно е да се отбележи, че само селскитъ къщи въ Подкарпатската област, които сж направени отъ здравъ дървенъ скелетъ, обкованъ съ дъски или плетъ, сж издържали напълно земетресението.

Върху сжщото земетресение G. Müller-Deile печати малка статия подъ заглавие „Einige Notizen über das rumänische Erdbeben vom 10. November 1940“ въ Zeitschrift für Geophysik, Н. 1/2, 1941. S. 33—39.

К. Янковъ